

From the Orange Revolution to the Revolution of Dignity: European integration and the international legitimization of Ukraine's democratic course

Yevgen A. Kobets

Petro Mohyla Black Sea National University
PhD postgraduate student (Ukraine)
email: kobetse1410@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5583-5792>

Oleksandr V. Mosin

Petro Mohyla Black Sea National University
PhD postgraduate student (Ukraine)
email: aleksandmosin8@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1315-1735>

Abstract.

Purpose of the article is to examine the evolution of the international legitimization of Ukraine's democratic course from the Orange Revolution of 2004 to the Revolution of Dignity of 2013–2014 through the lens of the interaction between internal political transformations and the responses of international actors. The study analyzes the role of the European Union, the United States, and international organizations in shaping the political recognition of Ukrainian authorities, identifying the key factors that facilitated the transition from symbolic support for democratic changes to their institutional consolidation. **Methodology.** The research methodology is based on the principles of historicism, objectivity, and a systematic approach. It employs problem-chronological and historical-comparative methods, along with the analysis of international legal documents and diplomatic decisions. **Scientific novelty.** The novelty of the research lies in its comprehensive interpretation of the international legitimization of Ukraine's democratic course as a multi-layered process combining normative-diplomatic, institutional-legal, and security dimensions, as well as in a comparative analysis of international responses to the events of 2004 and 2013–2014. **Conclusions.** The study demonstrates that the Orange Revolution initiated a pattern of conditional international legitimization, wherein the democratic conduct of elections became a prerequisite for international political recognition, albeit without the institutional confirmation of Ukraine's European perspective. Between 2005 and 2013, EU–Ukraine relations were characterized by an asymmetry between expanding functional cooperation and the lack of a membership perspective, which eroded international confidence in Ukrainian reforms. The Revolution of Dignity marked a decisive turning point, as international responses shifted from diplomatic statements to institutional decisions, ultimately securing the legal and security consolidation of Ukraine's democratic course.

Keywords: European integration, European Union, democratic transformations, international legitimization, Orange Revolution, Revolution of Dignity, Ukraine.

Від Помаранчевої революції до Революції Гідності: європейська інтеграція та міжнародна легітимація демократичного курсу України

Євген А. Кобець

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

PhD аспірант (Україна)

email: kobetse1410@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5583-5792>

Олександр В. Мосін

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

PhD аспірант (Україна)

email: aleksandmosin8@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1315-1735>

Анотація.

Мета статті. Дослідити еволюцію міжнародної легітимації демократичного курсу України від Помаранчевої революції 2004 р. до Революції Гідності 2013 – 2014 рр. крізь призму взаємодії внутрішніх політичних трансформацій і реакції міжнародних акторів. Проаналізувати роль ЄС, США та міжнародних організацій у формуванні політичного визнання української влади й визначити чинники переходу від символічної підтримки демократичних змін до їх інституційного закріплення. **Методологія дослідження** ґрунтується на принципах історизму, об'єктивності та системності із застосуванням проблемно-хронологічного й історико-порівняльного методів, а також аналізу міжнародних політико-правових документів та дипломатичних рішень. **Наукова новизна** полягає у комплексному розгляді міжнародної легітимації українського демократичного курсу як багаторівневого процесу, що поєднує нормативно-дипломатичний, інституційно-правовий і безпековий виміри, а також у зіставленні міжнародної реакції на події 2004 та 2013 – 2014 рр.. **Висновки.** Встановлено, що Помаранчева революція започаткувала практику умовної міжнародної легітимації, коли демократичність виборів стала чинником міжнародного визнання влади, однак без інституційного закріплення європейської перспективи України. У 2005 – 2013 рр. взаємини з ЄС характеризувалися асиметрією між розвитком співпраці та відсутністю членської перспективи, що послаблювало міжнародний кредит довіри. Революція Гідності стала переломним етапом: міжнародна реакція перейшла від дипломатичної підтримки до інституційних рішень, що забезпечило правове й безпекове закріплення демократичного курсу України.

Ключові слова: Помаранчева революція, Революція Гідності, міжнародна легітимація, Україна, Європейський Союз, демократичні трансформації, європейська інтеграція.

Постановка проблеми. Після проголошення незалежності у 1991 р. Україна задекларувала європейський напрям розвитку як стратегічну мету державної політики. Однак протягом двох десятиліть цей курс залишався нестабільним, залежним від внутрішньополітичних змін та зовнішньополітичної кон'юнктури. Європейська інтеграція не набула безперервного інституційного характеру, а демократичні трансформації розвивалися нерівномірно, що зумовлювало періодичні кризи легітимності як усередині країни, так і на міжнародній арені. Саме тому дослідження еволюції міжнародної легітимації демократичного курсу України від Помаранчевої революції до Революції Гідності є необхідним для розуміння не лише внутрішньої логіки українських трансформацій, а й формування нової ролі України в європейському політичному та безпековому порядку.

Аналіз джерел та останніх досліджень. У сучасній історіографії події Помаранчевої революції та Революції Гідності розглядаються переважно у контексті демократичних трансформацій, європейської інтеграції України та змін у системі регіональної безпеки. Значний внесок у дослідження передумов, перебігу та наслідків цих подій здійснили українські науковці, зокрема О. Власюк, С. Віднянський, П. Гай-Нижник, Я. Потапенко та ін., які проаналізували внутрішньополітичні процеси та їхній вплив на державотворення і зовнішньополітичний курс України. Водночас у працях західних дослідників (А. Ослунда, Е. Вілсона, Т. Кузьо, П. Д'Анієрі та ін.) події українських революцій розглядаються крізь призму демократичних переходів, міжнародної підтримки та трансформації безпекового середовища Європи.

В українській історіографії значний масив праць присвячено передумовам, перебігу та наслідкам Революції Гідності, а також російсько-українській війні. Дослідники аналізують політичні, соціальні та міжнародні аспекти цих подій, наголошуючи на їх значенні для

євроінтеграційного курсу України та зміни її міжнародного статусу. Водночас більшість робіт зосереджується або на внутрішньополітичній динаміці протестів, або на безпекових наслідках конфлікту, що залишає недостатньо узагальненим питання комплексної міжнародної легітимації постмайданної трансформації України.

Окремі аспекти цієї проблематики були розроблені у публікаціях Є. Кобця та О. Мосіна. Зокрема, у дослідженні ідейно-концептуальних інтерпретацій Помаранчевої революції у західноєвропейських та американських працях проаналізовано формування зовнішніх наративів щодо українських демократичних змін та їх місце у західному академічному дискурсі (Кобець, 2025a). У роботі, присвяченій політико-інституційному впливу США на демократизаційні процеси в Україні у 2004 – 2010 рр., розкрито механізми міжнародної підтримки реформ, діяльність урядових і неурядових інституцій США та їхній внесок у наближення України до європейських демократичних стандартів (Кобець, 2025b). Подальші дослідження були спрямовані на аналіз концептуалізації Євромайдану та Революції Гідності у зарубіжних публікаціях, де ці події розглядалися як прояв ціннісної мобілізації та трансформації політичної суб'єктності українського суспільства (Мосін, 2025a), а також на вивчення дипломатичної та інституційно-правової реакції міжнародної спільноти на події 2013 – 2014 рр. (Мосін, 2025b).

У межах ширшого теоретичного узагальнення було також досліджено еволюцію сприйняття України у європейському політичному та безпековому просторі – від моделей «буферної держави» та «сірої зони» до концепту «європейського актора», що відображає поступове зростання її міжнародної суб'єктності (Кобець, Мосін, 2025).

Отже, наявні дослідження висвітлюють окремі виміри міжнародного сприйняття України – дискурсивний, інституційний, дипломатичний та безпековий, однак вони здебільшого розглядаються ізольовано. Нинішня стаття спирається на попередні напрацювання та залучає широкий комплекс міжнародних документів, аналітичних матеріалів і теоретичних праць зарубіжних дослідників з метою комплексного аналізу процесу міжнародної легітимації України після Помаранчевої революції та Революції Гідності як багаторівневого політичного, правового, безпекового та символічного явища.

Мета статті полягає у дослідженні еволюції міжнародної легітимації демократичного курсу України від Помаранчевої революції 2004 р. до Революції Гідності 2013 – 2014 рр., зокрема визначенні механізмів взаємодії внутрішніх демократичних трансформацій із реакцією міжнародних акторів, а також з'ясуванні переходу від символічного міжнародного визнання до інституційного, правового та безпекового закріплення європейського курсу держави.

Виклад основного матеріалу.

Помаранчева революція у міжнародному вимірі: «тест демократії».

Президентські вибори в Україні 2004 р. стали першою масштабною кризою політичної легітимності після здобуття незалежності, що набула виразного міжнародного виміру. Масові фальсифікації під час другого туру голосування 21 листопада 2004 р. були зафіксовані як українськими спостерігачами, так і міжнародними місіями, насамперед Бюро демократичних інститутів і прав людини Організації з безпеки і співробітництва в Європі (БДІПЛ ОБСЄ), яке зазначило, що вибори не відповідали зобов'язанням ОБСЄ, стандартам Ради Європи та загальноєвропейським демократичним нормам. Оцінки європейських високопосадовців та міжнародних спостережних місій загалом збігалися: попри конкурентний характер кампанії, виборчий процес супроводжувався системним використанням адміністративного ресурсу, медійною упередженістю та порушеннями під час голосування та підрахунку голосів. Фінальний звіт ОБСЄ від 11 травня 2005 р. підтвердив відступ України від загальновизнаних демократичних стандартів волевиявлення (OSCE ODIHR, 2005, p. 1).

Саме ці висновки стали підґрунтям міжнародної реакції. Європейський Союз (ЄС) та Сполучені Штати (США) утрималися від негайного визнання оголошених результатів виборів, що стало нетиповим для попередньої практики відносин із Києвом. Демократичність виборчої процедури фактично перетворилася на ключову умову політичного визнання влади, а резолюція Європейського парламенту від 29 листопада 2004 р. підтримала проведення повторного другого туру під міжнародним спостереженням (European Parliament, 2004).

У цьому контексті Помаранчева революція стала міжнародним «тестом демократії», продемонструвавши готовність західних інституцій пов'язувати політичне визнання з дотриманням демократичних стандартів і фактично поставити під сумнів формально оголошені результати виборів у суверенній державі.

Реакція Заходу та межі зовнішнього впливу. Міжнародна реакція на події в Україні у листопаді–грудні 2004 р. набула форми дипломатичного посередництва, а не прямого політичного тиску. Ключову роль у врегулюванні кризи відіграли представники європейських інституцій – верховний представник ЄС із зовнішньої політики Х. Солана, генеральний секретар ОБСЄ Ян Кубіш, а також президенти Польщі А. Кваснєвський та Литви В. Адамкус, які долучилися до переговорів між владою та опозицією (Pavlyuk, 2005, p. 13). Як зазначав

.....
колишній посол США в Україні С. Пайфер, Помаранчева революція залишалася «українським явищем», тоді як міжнародні актори виконували роль посередників, спрямовуючи політичне протистояння у правове русло (Kosc-Harmatiy, 2011).

Європейські лідери ініціювали формат «круглого столу», консультації якого відбулися у три раунди – 26 листопада, 1 грудня та 6–7 грудня 2004 р.. Активна медіаційна роль Польщі та Литви поєднувалася з інституційним авторитетом ЄС, який забезпечувала участь Х. Солани. США підтримали європейське лідерство, водночас координуючи позиції із союзниками, тоді як Росія була представлена депутатом Державної думи Б. Гризловим і зберігала обмежену участь у переговорному процесі. У результаті ситуація, що склалася довкола виборів в Україні, стала одним із перших прикладів посередницької ролі ЄС у пострадянському регіоні (Kosc-Harmatiy, 2011).

Паралельно США зайняли жорсткішу публічну позицію. У заяві Білого Дому пролунали заклики утриматися від визнання результатів виборів до проведення перевірок, а державний секретар США К. Пауелл заявив, що вибори не відповідають демократичним стандартам (U.S. Department of State, 2004). За оцінкою дослідника В. Пашкова, участь США мала системний, але обмежений характер і поєднувала дипломатичний тиск із підтримкою демократичних процедур. У 2002–2004 рр. фінансування американських програм розвитку демократії та громадянського суспільства в Україні становило \$101 млн (Пашков, 2025, с. 47), а їхня частка в загальній допомозі зросла з 15% у 2001 р. до 32% у 2004 р., попри загальне скорочення обсягів допомоги (Bunce, Wolchik, 2006, р. 9). Це відображало занепокоєння Вашингтона можливим геополітичним дрейфом України у бік Росії, що ще до виборів стало предметом слухань у Конгресі США під назвою «Майбутнє України та інтереси США» (англ. «Ukraine's Future and U.S. Interests»), які мали місце 12 травня 2004 р.. Під час слухань було наголошено на ключовому значенні демократичного розвитку України для її відносин із Заходом (U.S. House of Representatives, 2004).

Водночас США утрималися від запровадження санкцій чи інших примусових заходів, обмежившись політичними сигналами та підтримкою міжнародного спостереження. Вирішальним чинником виходу з кризи стало внутрішнє правове рішення: 3 грудня 2004 р. Верховний Суд України визнав результати другого туру недійсними та призначив повторне голосування на 26 грудня. Готовність обох кандидатів – В. Януковича та В. Ющенка – виконати це рішення створила правову основу деескалації конфлікту.

Попри консультації президента Л. Кучми з В. Путіним напередодні рішення суду, західні держави розглядали повторне голосування як механізм відновлення політичної легітимності та запобігання регіональному розколу. Посередницька діяльність А. Кваснівського та формат «круглого столу» сприяли досягненню компромісу між сторонами. У підсумку врегулювання кризи стало результатом поєднання внутрішнього правового механізму та зовнішнього дипломатичного посередництва, що окреслило межі міжнародного впливу: Захід підтримував демократичну процедуру, але уникав нав'язування політичного результату.

Міжнародна легітимація без інституційного закріплення. Після повторного туру 26 грудня 2004 р., який привів до обрання В. Ющенка, результат швидко визнали ЄС, США, Канада та міжнародні організації як перемогу демократичної процедури. Як зазначав О. Сушко, Помаранчева революція «відкрила нову главу української історії» (Sushko, 2004, р. 1). Водночас політична легітимація нового керівництва не була конвертована в інституційні зобов'язання ЄС: Україна не отримала ні перспективи членства, ні чіткої дорожньої карти інтеграції. Частина західних авторів окреслює Помаранчеву революцію як подію з революційним потенціалом, але «самообмеженим» результатом, що завершився елітним компромісом й не забезпечив глибинних інституційних змін (Кобець, 2025а).

Показово, що інституційні рамки взаємин із ЄС були визначені ще до завершення виборчої кризи: 9 грудня 2004 р. Європейська комісія схвалила Плани дій у межах Європейської політики сусідства (ЄПС), які передбачали для України не членство, а поступову інтеграцію до окремих політик ЄС. У такій логіці демократичний прорив 2004 р. був радше «вбудований» у вже існуючу модель співпраці (технічна допомога, секторальна кооперація, нормативне наближення), ніж став підставою для перегляду стратегічного підходу Брюсселя. Цей розрив між високими суспільними очікуваннями в Україні та обмеженим мандатом ЄПС сформував довготривалу асиметрію у відносинах Україна–ЄС.

План дій Україна–ЄС, підписаний 21 лютого 2005 р. терміном на три роки, фокусувався на адміністративній адаптації та секторальних реформах і не містив політичних гарантій членства. Саміт Україна–ЄС, організований у Києві 1 грудня 2005 р., зафіксував риторику «нових перспектив», але практична архітектура взаємодії залишалася в межах політики сусідства. У термінах теорії європеїзації сусідства (англ. Neighbourhood Europeanization), які використовують А. Гавріх, І. Мельниковська та Р. Швайкерт, така конфігурація відносин поєднувала асиметричну передачу норм ЄС «згори донизу» (англ. top-down) із відсутністю

інституційного механізму відбору до членства (*англ.* gatekeeping), пропонуючи натомість розширену співпрацю та «певні ілюзії членства» (*англ.* some illusions of membership) як символічну компенсацію за відсутність чітко визначеної перспективи вступу (Gawrich, Melnykovska, Schweickert, 2009, p. 7).

У 2004 – 2009 рр. інтеграційна динаміка дедалі більше набувала форми «зв'язування» (*англ.* linkage): розширювалася мережа інституційних контактів та технічних угод без зміни політико-правового статусу України (European Parliament, 2005, p. 10). На практиці це супроводжувалося секторальними кроками (зокрема угодами про участь у місіях ЄС, проєктами в енергетиці та інфраструктурних сферах), але без «статусної винагороди». Знаковим моментом 2007 р. можна назвати старт переговорів щодо Угоди про асоціацію, яку назвали «угодою нового покоління» у форматі майбутнього Східного партнерства (European Commission, 2013). Як наголошують Р. Петров, Г. Ван дер Лоо та П. Ван Елсувеге, Угода про асоціацію закладала складну й умовну правову модель політичної асоціації та економічної інтеграції (Petrov, Van der Loo, Van Elsuwege, 2015, p. 2): ЄС визнав Україну достатньо «схожою», щоб запропонувати глибоку нормативну інтеграцію, але недостатньо «свою», щоб відкрити перспективу членства.

Після вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ), у лютому 2008 р. сторони розпочали переговори щодо Поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) як ключового елемента майбутньої Угоди. Паралельно інституційне оформлення відносин посилювалося через Східне партнерство: рішення про запуск ініціативи ухвалили на Празькому саміті 7 травня 2009 р. за участі глав держав та урядів країн ЄС та шести партнерів; Україну представляв Президент В. Ющенко. Того ж року Україна та ЄС погодили Порядок денний асоціації, який замінив План дій ЄПС і став практичним інструментом підготовки до майбутньої Угоди (European Commission, 2013).

Переговорний процес завершувався у 2011 – 2012 рр.: на XV Саміті ЄС–Україна 19 грудня 2011 р. підтверджено політичне завершення переговорів, а 22 грудня 2011 р. сторони досягли принципової згоди щодо змісту положень ПВЗВТ (European Commission, 2012). Пізніше, 30 березня 2012 р., Угоду про асоціацію було парафровано (European Commission, 2013). Однак, попри технічну готовність документа, підписання відклали з політичних причин: ЄС пов'язав рішення з умовами щодо вибіркового правосуддя, виборчих стандартів та судової реформи. Після парламентських виборів 28 жовтня 2012 р. ця умовність була формалізована: у висновках Ради ЄС із закордонних справ 10 грудня 2012 р. зазначено, що горизонт можливого – листопад 2013 р. (Вільнюський саміт Східного партнерства) – залежить від «відчутного прогресу» України; окремо відзначено моніторингову місію Європарламенту під керівництвом П. Кокса та А. Кваснєвського (Council of the European Union, 2012). Резолюція Європарламенту 13 грудня 2012 р. додатково пов'язала проблему легітимності з ув'язненням опозиційних лідерів, зокрема Ю. Тимошенко та Ю. Луценка (European Parliament, 2012). На тлі підготовки до Саміту Східного партнерства у Вільнюсі 15 травня 2013 р. Європейська комісія ухвалила технічні пропозиції до рішень Ради щодо підписання та тимчасового застосування Угоди, але підкреслила залежність політичного рішення від виконання поставлених умов (European Commission, 2013). На той час, за оцінками Європарламенту прогрес України трактувався як недостатній.

Ця *легітимізація без інституційного допуску* накладалася на внутрішньополітичну нестабільність після 2004 р.. Уже в 2005 – 2007 рр. конкуренція між президентом В. Ющенком, урядом та Верховною Радою переросла у боротьбу за повноваження в умовах конституційної реформи 2004 р., що, за визначенням О. Гараня, набула форми «Помаранчевого розколу» (Haran, 2011, p. 95). Після парламентських виборів березня 2006 р. виникла коабітація: президент В. Ющенко співіснував з урядом В. Януковича, призначеного прем'єр-міністром, що поглибило поляризацію та знизило спроможність до стратегічного планування реформ (Haran, 2011). Криза 2006 – 2007 рр. завершилася розпуском парламенту та достроковими виборами восени 2007 р., а законодавчий процес залишався фрагментованим і слабо прив'язаним до виконання зобов'язань перед ЄС. Навіть там, де прогрес був досягнутий – наприклад, вступ до СОТ у 2008 р., старт переговорів про асоціацію у 2007 р., початок переговорів щодо ПВЗВТ після 2008 р., а також кроки в енергетичній інтеграції, зокрема приєднання до Енергетичного співтовариства у 2011 р. (Kuzio, 2015, p. 453) – він не супроводжувався внутрішньою політичною консолідацією.

У підсумку, 2005 – 2013 рр. закріпили структурну асиметрію: договірна й секторальна взаємодія з ЄС розширювалася, але без чітко визначеної перспективи членства, а політика умовності діяла радше як інструмент оцінки внутрішніх практик, ніж як механізм інституційного включення. Як зауважує Д. Толксдорф, тривалі переговори довкола асоціації та постійна відсутність «європейської перспективи» стали джерелом розчарування Києва у діалозі з Брюсселем (Tolksdorf, 2014). За цих умов демократичний прорив 2004 р. був міжнародно визнаний, але не перетворився на сталий інституційний курс: європейська інтеграція

залишалася переважно технократичною та залежною від внутрішньої спроможності української політичної системи інституціоналізувати задекларований вибір.

Внутрішньополітична нестабільність та міжнародне сприйняття України.

Парламентські вибори 2006 р. та формування уряду Віктора Януковича стали для Заходу першим сигналом, що демократичні зміни після 2004 р. не набули незворотного характеру. Політична нестабільність, дострокові вибори 2007 р. й гостре протистояння між президентом В. Ющенком та прем'єр-міністром Ю. Тимошенко поступово закріпили образ України як партнера з низькою прогнозованістю та обмеженою здатністю підтримувати сталі реформи. Нереалізовані очікування Помаранчевої революції – передусім у сфері судової реформи, боротьби з корупцією та утвердження верховенства права – сприяли зниженню довіри як всередині країни, так і серед західних партнерів (Haran, 2011, р. 95).

Цю тенденцію відображали й міжнародні індикатори. За даними Трансперенсі Інтернешнл (*англ.* Transparency International), у 2004 – 2011 роках індекс сприйняття корупції України залишався низьким (2,2–2,8 бали з 10). Після переходу організації на 100-бальну шкалу Україна двічі посіла 144-те місце: у 2012 р. – серед 176 країн із результатом у 26 балів, а у 2013 р. – серед 177 країн із 25 балами (Transparency International, 2004–2013).

Світова фінансова криза 2008 – 2009 рр. посилила ерозію міжнародного «кредиту довіри». У 2009 р. ВВП України скоротився на 15,1% порівняно з попереднім роком (NBU, 2009, р. 14), а фінансова стабільність дедалі більше залежала від зовнішньої підтримки: у листопаді 2008 р. Україна узгодила з Міжнародним валютним фондом (МВФ) кредитну «стенд-бай» програму на \$16,4 млрд, а у липні 2010 р. – нову програму на \$15,15 млрд (Roudet, 2010). У підсумку для ЄС і США Україна поступово переставала бути прикладом успішного демократичного транзиту й дедалі частіше сприймалася як держава з хронічною інституційною слабкістю.

Конкуренція інтеграційних проєктів в Україні (2010 – 2013). Перемога В. Януковича на президентських виборах 7 лютого 2010 р. відкрила новий етап міжнародного позиціонування України. Офіційно зберігаючи курс на європейську інтеграцію, нова влада водночас активізувала зближення з Росією, символом чого стали Харківські угоди від 21 квітня 2010 р., підписані В. Януковичем та Д. Медведевим, а також розширення економічної співпраці між державами.

У цей період Україна опинилася між двома конкуруючими інтеграційними моделями: європейською, заснованою на правових нормах і внутрішніх реформах, та євразійською, що спиралася на політичні домовленості й економічні преференції. Звіт Комітету ЄС Палати лордів британського парламенту відзначав, що у спільному сусідстві ЄС та Росії формується відкрита конкуренція інтеграційних проєктів, у центрі якої перебуває Україна як ключова держава регіону (House of Lords EUC, 2015). У 2010 – 2013 рр. ця конкуренція набула інституційного виміру: ЄС розвивав Східне партнерство, тоді як Росія формувала Митний союз із Білоруссю та Казахстаном, розглядаючи участь України як критично важливу для його економічної й геополітичної життєздатності.

ЄС будував відносини з Україною на принципі умовності (*англ.* conditionality), пов'язуючи поглиблення інтеграції з реформами, адаптацією законодавства та дотриманням демократичних стандартів (Schimmelfennig, Sedelmeier, 2004, р. 670). Під час переговорів щодо Угоди про асоціацію у 2011 р. Європейський парламент прямо пов'язав перспективу її підписання з верховенством права та політичним плюралізмом. Арешт Ю. Тимошенко 5 серпня 2011 р. та її засудження 11 жовтня 2011 р. стали переломним моментом: інституції ЄС визначили вирішення цієї справи ключовою політичною умовою подальшого просування угоди.

Паралельно Росія посилювала економічний тиск, просуваючи приєднання України до Митного союзу. У серпні 2013 р. російська сторона запровадила посилені митні перевірки українських товарів, що фактично призвело до блокування експорту, а також використовувала газові боргові претензії обсягом близько \$900 млн через компанію «Газпром» як інструмент політичного впливу (Smith, 2013, р. 5). Таким чином, інтеграційний вибір України дедалі більше визначався не лише нормативними вимогами ЄС, а й економічними важелями Росії.

У логіці моделі зовнішніх стимулів (*англ.* external incentives model) імплементація норм ЄС залежить від співвідношення переваг інтеграції та внутрішньополітичних витрат. Напередодні президентських виборів 2015 р. адміністрація В. Януковича опинилася перед дилемою: виконання вимог ЄС, включно зі звільненням політичних опонентів, загрожувало послабленням внутрішнього контролю, тоді як відмова від них ускладнювала європейську інтеграцію.

Напередодні саміту Східного партнерства у Вільнюсі ситуація дедалі частіше трактувалася міжнародними спостерігачами як боротьба за політичний і економічний вплив між ЄС та Росією в Східній Європі. Українське питання поступово вийшло за межі технічних переговорів про асоціацію й перетворилося на елемент ширшого геополітичного суперництва. У цих умовах справа Ю. Тимошенко стала символом умовної легітимності української влади в

очах Заходу, а переговори щодо Угоди про асоціацію – інструментом політичної умовності, пов'язаної з дотриманням принципів верховенства права та незалежності судової системи.

Вільнюський саміт 2013 р. як точка зламу. Парафування Угоди про асоціацію у 2012 р. створило відчуття поступу у відносинах Україна–ЄС, однак у листопаді 2013 р. президент В. Янукович відмовився підписати документ на саміті Східного партнерства у Вільнюсі. Так, 21 листопада 2013 р. уряд прем'єр-міністра М. Азарова видав Розпорядження Кабінету Міністрів України № 905-р, що фактично призупинило підготовку до підписання Угоди, а на майбутнє означало відмову від її укладення на саміті 28–29 листопада 2013 р.. Рішення було прийняте після інтенсивних переговорів українського керівництва з президентом Росії В. Путіним (House of Lords EUC, 2015) та на тлі посиленого економічного тиску з боку РФ. Воно стало кульмінацією попереднього періоду умовної легітимації, коли символічна підтримка європейського курсу не була підкріплена інституційними гарантіями. Для правлячої еліти політичні витрати виконання вимог ЄС виявилися вищими за очікувані вигоди інтеграції.

Реакція ЄС була різко критичною: єврокомісар з питань розширення та політики сусідства Ш. Фюле скасував запланований візит до Києва (Rieght, 2013), а обговорення фінансової допомоги фактично призупинилося. Натомість Росія запропонувала Україні пакет підтримки, що включав придбання державних облігацій на суму \$15 млрд і зниження ціни на газ (Мосін, 2025b, с. 180). ЄС висловив глибоке розчарування, але утримався від санкцій, що продемонструвало обмеженість його інструментів впливу порівняно з прямими економічними стимулами Москви.

Відмова від підписання Угоди стала безпосереднім тригером масових протестів: 24 листопада 2013 р. в Києві на Європейській площі відбулася найбільша проєвропейська акція з часів Помаранчевої революції, яка започаткувала хвилю протестів, що переросли у Революцію Гідності. Таким чином, Вільнюський саміт став точкою зламу, позначивши перехід від умовної міжнародної легітимації української влади до відкритої кризи політичного визнання.

Інституційна легітимація демократичного курсу України (2013 – 2014). Початковий етап протестів у листопаді–грудні 2013 р. супроводжувався обережною реакцією міжнародних акторів. ЄС та США спершу розглядали події як внутрішньополітичну кризу, закликаючи до діалогу між владою та опозицією й утримання від насильства. Після відмови В. Януковича підписати Угоду про асоціацію у Вільнюсі офіційні заяви ЄС обмежувалися висловленням розчарування з приводу втрати значних можливостей щодо майбутньої співпраці та дипломатичними закликами до стриманості (European Parliament, 2013).

Ситуація змінилася після силового розгону студентів у ніч на 30 листопада 2013 р., коли міжнародна реакція перейшла від стриманого спостереження до нормативної оцінки дій української влади. Верховний представник ЄС К. Ештон, єврокомісар Ш. Фюле та Державний департамент США публічно засудили застосування сили проти мирних демонстрантів (Мосін, 2025b, с. 178, 180). Попри це, міжнародні партнери ще намагалися зберегти чинну владу як переговорного партнера, обмежуючись політичним тиском та закликами до врегулювання кризи дипломатичними засобами.

Переломним моментом стало ухвалення 16 січня 2014 р. так званих «диктаторських законів», які обмежували свободу зібрань та діяльність громадянського суспільства. ЄС, Рада Європи та Держдепартамент США кваліфікували ці кроки як порушення міжнародних зобов'язань України у сфері прав людини, що означало втрату режимом В. Януковича умовної міжнародної легітимності (Котляр, Мосін, 2024, с. 50).

Після розстрілів протестувальників у центрі Києва 18–20 лютого 2014 р. міжнародна реакція набула інституційного характеру. ЄС уперше застосував санкційні механізми – заборону на в'їзд і замороження активів українських посадовців, причетних до насильства, а США запровадили аналогічні персональні санкції (Мосін, 2025b, с. 183–184). Уперше від здобуття незалежності міжнародні партнери юридично зафіксували персональну відповідальність представників української влади за застосування сили проти цивільного населення.

Важливим етапом стала угода 21 лютого 2014 р., укладена за посередництва міністрів закордонних справ Німеччини, Польщі та Франції, яка передбачала повернення до Конституції 2004 р., дострокові вибори та міжнародне розслідування насильства (Мосін, 2025b, с. 184). Хоча вона не була реалізована повністю, саме ця домовленість створила правову основу для подальших рішень Верховної Ради.

Після втечі В. Януковича парламентські рішення 22–23 лютого 2014 р. були оперативно визнані ЄС, США, Канадою та іншими міжнародними партнерами. Рада Європи (Council of Europe, 2015) та ОБСЄ (OSCE, 2014) розгорнули інституційну співпрацю з новою українською владою. Міжнародні організації діяли у взаємодоповнювальних площинах: Організація Об'єднаних Націй (ООН) винесла питання припинення військового втручання Російської Федерації (РФ) на розгляд Ради Безпеки та актуалізувала проблему захисту територіальної цілісності України (UN, 2014), тоді як МВФ розпочав переговори щодо програми фінансової

стабілізації України (IMF, 2014), розпочали офіційні переговори з урядом України. Таким чином, революційна трансформація була інтегрована у міжнародно визнаний конституційний порядок – на відміну від 2004 р., коли демократичні зміни отримали переважно символічне міжнародне схвалення.

Світові медіа та формування глобальної легітимності Євромайдану. Окремий вимір міжнародної легітимності Революції Гідності сформувався через світові медіа. Починаючи з грудня 2013 р., Майдан став постійною темою провідних західних видань – BBC, The Guardian, The New York Times, The Washington Post, Reuters, Deutsche Welle. Події в Києві висвітлювалися як боротьба громадянського суспільства проти авторитарного режиму, а після лютневих розстрілів – як моральний тест для Європи та демократичного світу.

Водночас глобальна медійна присутність Євромайдану формувалася не лише завдяки діяльності традиційних міжнародних засобів масової інформації (ЗМІ), а й через нову цифрову інформаційну екосистему. Соціальні мережі – насамперед Facebook та Twitter – забезпечували безперервний потік інформації з місця подій, який оперативно підхоплювали провідні світові медіа (Bohdanova, 2014). Активісти свідомо працювали над інтернаціоналізацією протесту. Використання англійських хештегів, організація «Twitter-штормів», краудсорсингові переклади новин та залучення про-українських дослідників за межами України дозволили винести події Євромайдану в глобальний інформаційний простір (Bohdanova, 2014; Tucker et al., 2015). Це сприяло швидкому включенню України до міжнародного політичного порядку денного та перетворило революційні події на Майдані 2013 – 2014 рр. із національного протесту на подію світового значення. Таким чином, міжнародна легітимність Революції Гідності формувалася не тільки через дипломатичні заяви чи правові процедури, але й через глобалізовану медійну публічність.

Україна як суб'єкт європейського порядку: безпековий, правовий та ціннісний виміри. У західному політичному дискурсі Україну тривалий час сприймали як «буферну державу» або «сіру зону» між ЄС та пострадянським простором, однак після подій 2013 – 2014 рр. розпочалася поступова трансформація цього образу у напрямі сприйняття України як актора європейської безпеки (Кобець, Мосін, 2025). Це було підкріплено резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 68/262 від 27 березня 2014 р., яка засвідчила невизнання зміни статусу Криму та підтвердила суверенітет України в її міжнародно визнаних кордонах (UN General Assembly, 2014). Анексія Криму та початок гібридної війни на Донбасі зруйнували безпековий консенсус у Європі, який мав місце після холодної війни, а санкції ЄС, США, Канади та їхніх партнерів проти Росії перетворили ситуацію в Україні на системний виклик європейській архітектурі безпеки. Водночас, санкційна політика виконувала функцію міжнародного підтвердження легітимності української влади, трактуючи події 2014 р. як порушення основоположних норм міжнародного порядку, а не внутрішній конфлікт.

Євроінтеграція України у сфері безпеки отримала інституційне оформлення після Саміту Північноатлантичного Альянсу (НАТО) в Уельсі (4–5 вересня 2014). У підсумковій Декларації саміту (*англ.* Wales Summit Declaration) Україну було визнано як «особливого партнера» Альянсу (пункт 29). Рішення саміту започаткували трастові фонди, програми оперативної сумісності та довгострокову підтримку реформ сектору безпеки й оборони. Хоча членство не було запропоноване, участь у цих форматах означала якісну зміну статусу України – від об'єкта стабілізаційної політики до учасника формування регіональної безпеки.

Закордонні дослідники часто трактують Революцію Гідності не лише як протест проти режиму, а як каталізатор глибших соціально-політичних трансформацій та консолідації політичної нації (Мосін, 2025a). На відміну від ситуації після Помаранчевої революції, результати Революції Гідності отримали й чітке міжнародно-правове закріплення. Політична частина Угоди про асоціацію була підписана 21 березня 2014 р., а економічна – 27 червня 2014 р., що перевело відносини Україна–ЄС із площини політичної підтримки у юридично оформлене партнерство (European EAS, 2014). Повне набуття чинності Угодою у 2017 р. стало правовим підтвердженням європейського курсу держави.

Поряд із правовими та безпековими змінами Революція Гідності трансформувала міжнародний образ України. У західному публічному дискурсі вона дедалі частіше описувалася як держава, що захищає спільні європейські цінності – людську гідність, свободу вибору та верховенство права. Сформований під час Євромайдану наратив гідності набув рис символічного капіталу (Bourdieu, 1986, p. 245, 248–249), який посилив міжнародну підтримку України та функціонував як форма «м'якої сили» (Nye, 1990, p. 167). Унаслідок цього Україна почала сприйматися не лише як об'єкт політики ЄС, а як актор, що впливає на формування європейського порядку денного у сфері безпеки, санкційної політики та захисту демократичних норм.

Таким чином, після 2014 р. міжнародна легітимність українського демократичного курсу набула комплексного характеру: безпекового, правового та ціннісного. Якщо у 2004 р.

демократичні зміни отримали переважно символічне міжнародне схвалення, то після Революції Гідності вони були інституційно закріплені у механізмах європейської безпеки, міжнародного права та політичної співпраці.

Висновки. Дослідження еволюції міжнародної легітимації демократичного курсу України від Помаранчевої революції 2004 р. до Революції Гідності 2013 – 2014 рр. засвідчує поступову трансформацію взаємодії між внутрішніми демократичними процесами та міжнародним політичним порядком. Помаранчева революція стала першим випадком, коли демократичність виборчого процесу безпосередньо вплинула на міжнародне визнання влади, започаткувавши практику умовної легітимації: підтримка західних акторів залежала від відповідності політичних процедур демократичним стандартам. Водночас ця легітимація мала переважно нормативно-дипломатичний і посередницький характер та не супроводжувалася інституційним закріпленням «європейської перспективи» України.

Упродовж 2005 – 2013 рр. відносини Україна–ЄС зберігали структурну асиметрію: попри розширення договірної бази та переговори щодо Угоди про асоціацію, політика сусідства залишалася моделлю інтеграції без членства. Внутрішня політична нестабільність і фрагментованість реформ обмежували здатність конвертувати легітимацію 2004 р. у сталі інституційні результати, що поступово послаблювало міжнародний «кредит довіри». У 2010 – 2013 рр. додатковим чинником стала конкуренція європейської та євразійської інтеграційних моделей, а відмова від підписання Угоди у Вільнюсі продемонструвала вразливість символічної легітимації за відсутності її правового закріплення.

Революція Гідності означила якісно новий етап міжнародної легітимації: реакція міжнародних акторів еволюціонувала від дипломатичних заяв до інституційних рішень, а демократичні зміни були інтегровані в міжнародно визнаний конституційний порядок. Після 2014 р. легітимація набула комплексного характеру, тоді як глобальні медіа й цифрові комунікації закріпили образ України як держави, що відстоює демократичні цінності. У підсумку, період 2004 – 2014 рр. відображає еволюцію міжнародної легітимації від символічного визнання демократичного вибору до його інституційного, правового та безпекового закріплення, що підтверджує: міжнародна легітимність демократичних трансформацій формується як результат взаємодії внутрішньої мобілізації, державної спроможності та готовності міжнародних акторів інституціоналізувати нормативну підтримку.

Джерела та література:

- Bohdanova, T.** (2014). Unexpected revolution: The role of social media in Ukraine's Euromaidan uprising. *European View*. Vol. 13, Issue 1. P. 133–142. <https://doi.org/10.1007/s12290-014-0296-4>
- Bourdieu, P.** (1986). The forms of capital. *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* / Ed. J. G. Richardson. New York: Greenwood Press. P. 241–258. URL: https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_49109/objava_66782/fajlovi/Bourdieu%20The%20Forms%20of%20Capital%20_1_.pdf (дата звернення: 01.03.2026).
- Bunce, V., Wolchik, S.** (2006). Favorable conditions and electoral revolutions. *Journal of Democracy*. Vol. 17, Issue 4. P. 5–18.
- Council of Europe.** (2015). Report on Maidan investigations. URL: <https://www.coe.int/en/web/kyiv/report-on-maidan-investigations> (дата звернення: 01.03.2026).
- Council of the EU.** (2012, December 10). Council conclusions on Ukraine. 3209th Foreign Affairs Council meeting. Brussels. URL: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/134136.pdf (дата звернення: 01.03.2026).
- EEAS.** (2014). EU–Ukraine Association Agreement: Quick guide to the Association Agreement. *European External Action Service*. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/071215_eu-ukraine_association_agreement.pdf (дата звернення: 01.03.2026).
- European Commission.** (2012, March 30). European Union and Ukrainian negotiators initial Association Agreement, including Deep and Comprehensive Free Trade Area. Brussels. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/memo_12_238 (дата звернення: 01.03.2026).
- European Commission.** (2013a, May 15). Proposal for a Council decision on the conclusion of the Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. Brussels. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52013PC0290> (дата звернення: 01.03.2026).
- European Commission.** (2013b, May 15). Signature of Association Agreement with the EU will depend on Ukraine's performance: Press release. Brussels. URL:

- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_13_436 (дата звернення: 01.03.2026).
- European Parliament.** (2004, November 29). Motion for a resolution on Ukraine (B6-0202/2004). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-6-2004-0202_EN.html (дата звернення: 01.03.2026).
- European Parliament.** (2012, December 13). European Parliament resolution of 13 December 2012 on the situation in Ukraine (2012/2889(RSP)). Strasbourg. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2012-0507_EN.html (дата звернення: 01.03.2026).
- European Parliament.** (2013, December 12). European Parliament resolution on the outcome of the Vilnius Summit and the future of the Eastern Partnership, in particular as regards Ukraine (2013/2983(RSP)). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0595_EN.html (дата звернення: 01.03.2026).
- Gawrich, A., Melnykovska, I., Schweickert, R.** (2009). Neighbourhood Europeanization through ENP: The case of Ukraine. *Berlin: KFG Working Paper Series*. № 3, August. 28 p. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/32959/1/616905394.pdf> (дата звернення: 01.03.2026).
- Haran, O.** (2011). From Viktor to Viktor: Democracy and authoritarianism in Ukraine. *Demokratizatsiya*. Vol. 19, Issue 2. P. 93–110. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/19f1e556-0385-4f15-a018-0fab8c48b816/content> (дата звернення: 01.03.2026).
- House of Lords EUC.** (2015). The EU and Russia: Before and beyond the crisis in Ukraine. 6th Report of session 2014–15. *London: UK Parliament*. URL: <https://publications.parliament.uk/pa/ld201415/ldselect/ldeucom/115/11507.htm> (дата звернення: 01.03.2026).
- IMF.** (2014, 27 March). Press Release No. 14/131: IMF announces Staff Level Agreement with Ukraine on US\$14–18 billion Stand-By Arrangement. URL: <https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2014/pr14131.htm> (дата звернення: 01.03.2026).
- Kosc-Harmatiy, R.** (2011, July 7). European mediators and Ukraine's Orange Revolution. *Wilson Center*. URL: <https://www.wilsoncenter.org/publication/european-mediators-and-ukraines-orange-revolution> (дата звернення: 01.03.2026).
- Kuzio, T.** (2015). *Ukraine: Democratization, corruption, and the new Russian imperialism*. Praeger, 640 p.
- NBU.** (2009). Annual report 2009. *National Bank of Ukraine*. URL: https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/A_report_2009e.pdf (дата звернення: 01.03.2026).
- Nye, J. S., Jr.** (1990). Soft power. *Foreign Policy*. № 80. P. 153–171.
- OSCE ODIHR.** (2005, May 11). Ukraine. Presidential election: 31 October, 21 November and 26 December 2004: OSCE/ODIHR Election Observation Mission final report. Warsaw. URL: <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/5/f/14673.pdf> (дата звернення: 01.03.2026).
- OSCE.** (2014, 21 March). Decision No. 1117: Deployment of an OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine. Permanent Council, 991st Plenary Meeting. *PC Journal*. № 991. URL: <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/d/6/116747.pdf> (дата звернення: 01.03.2026).
- Pavlyuk, O.** (2005). OSCE diplomacy in action: Searching for a solution in Ukraine. *OSCE Magazine*. March. 14 p. URL: <https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/f/6/14017.pdf> (дата звернення: 01.03.2026).
- Petrov, R., Van der Loo, C., Van Elsuwege, P.** (2015). The EU-Ukraine association agreement: A new legal instrument of integration without membership? *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal*. № 1. P. 1–19. <https://doi.org/10.18523/kmlpj52678.2015-1.1-19>
- Riebert, B.** (2013, November 22). Association put on ice: Russian threats block Ukraine–EU trade deal. *Deutsche Welle*. URL: <https://www.dw.com/en/russian-threats-block-ukraine-eu-trade-deal/a-17244844> (дата звернення: 01.03.2026).
- Roudet, S.** (2010, August 11). IMF Survey: IMF approves \$15.1 billion loan for Ukraine. *International Monetary Fund: European Department*. URL: <https://www.imf.org/en/news/articles/2015/09/28/04/53/socar081110a> (дата звернення: 01.03.2026).
- Schimmelfennig, F., Sedelmeier, U.** (2004). Governance by conditionality: EU rule transfer to the candidate countries of Central and Eastern Europe. *Journal of European Public Policy*. Vol. 11, Issue 4. P. 669–687.
- Smith, B.** (2013, November 26). Eastern Partnership summit in Vilnius: carrots v sticks. Standard Note SNIA/6766. *London: House of Commons Library*. 13 p. URL:

- <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06766/SN06766.pdf> (дата звернення: 01.03.2026).
- Sushko, O.** (2004). The international implications of Ukraine's Orange Revolution. PONARS Policy Memo 356. *Center for Peace, Conversion and Foreign Policy of Ukraine (CPCFPU)*. November. URL: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/pm_0356.pdf (дата звернення: 01.03.2026).
- Tolksdorf, D.** (2014). The European Union to Ukraine's rescue. *Politique étrangère*. Vol. 3. P. 109–119. URL: <https://shs.cairn.info/journal-politique-etrangere-2014-3-page-109> (дата звернення: 01.03.2026).
- Transparency International.** (2004–2013). Corruption Perceptions Index. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi> (дата звернення: 01.03.2026).
- Tucker, J. A., Metzger, M., Penfold-Brown, D., Bonneau, R., Jost, J., Nagler, J.** (2015, January 8). Protest in the age of social media. *Carnegie Corporation of New York*. URL: <https://medium.com/carnegie-corporation-international-peace-and/protest-in-the-age-of-social-media-7ae9fd940b06> (дата звернення: 01.03.2026).
- U.S. Department of State.** (2004, November 24). Transcript: Powell says U.S. cannot accept Ukraine vote result as legitimate. *Washington, D.C.* URL: <https://usinfo.org/wf-archive/2004/041124/epf303.htm> (дата звернення: 01.03.2026).
- U.S. House of Representatives.** (2004, May 12). Ukraine's future and U.S. interests (Serial No. 108–97). URL: https://commdocs.house.gov/committees/intlrel/hfa93661.000/hfa93661_of.htm (дата звернення: 01.03.2026).
- UN General Assembly.** (2014, March 27). Resolution 68/262: Territorial integrity of Ukraine. Sixty-eighth session, Agenda item 33(b). URL: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/a_res_68_262.pdf (дата звернення: 01.03.2026).
- UN.** (2014, March 1). Ukraine, in emergency meeting, calls on Security Council to stop military intervention by Russian Federation. Security Council, 7124th Meeting (PM), SC/11302. *United Nations, New York: Department of Public Information, News and Media Division*. URL: <https://press.un.org/en/2014/sc11302.doc.htm> (дата звернення: 01.03.2026).
- Кобець, Є.** (2025a). Ідейно-концептуальні виміри Помаранчевої революції у західноєвропейських та американських дослідженнях. *Старожитності Лукомор'я*. № 4. С. 167–175. <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2025.4.380>
- Кобець, Є.** (2025b). Політико-інституційний вплив США на демократизаційні процеси в Україні у 2004–2010 роках. *Американська історія і політика: науковий журнал*. № 19. С. 54–65. <https://doi.org/10.17721/2521-1706.2025.19.5>
- Кобець, Є., Мосін, О.** (2025). Сприйняття України на європейському просторі: від «буферної держави» та «сірої зони» до «європейського актора». *Європейські історичні студії*. № 32. С. 20–35. <https://doi.org/10.17721/2524-048X.2025.32.2>
- Котляр Ю., Мосін О.** (2024). Революція Гідності: Вибір європейського майбутнього. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. Vol. 7. С. 47–56. <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2024.07.047>
- Мосін, О.** (2025a). Концепції Майдану та Революції Гідності в закордонних виданнях. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. Vol. 9. С. 38–46. <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2025.09.038>
- Мосін, О.** (2025b). Реакція міжнародної спільноти на події Революції Гідності: дипломатичний та інституційно-правовий виміри. *Старожитності Лукомор'я*. № 4(31). С. 176–186. <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2025.4.381>
- Пашков, В. О.** (2025). Президентські вибори 2004 р. в Україні та позиція США. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. № 15. С. 47–64. <https://doi.org/10.31866/2616-745X.15.2025.334294>

References:

- Bohdanova, T.** (2014). Unexpected revolution: The role of social media in Ukraine's Euromaidan uprising. *European View*, 13(1), 133–142. <https://doi.org/10.1007/s12290-014-0296-4> [in English].
- Bourdieu, P.** (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241–258). New York: Greenwood Press. URL: https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_49109/objava_66782/fajlovi/Bourdieu%20The%20Forms%20of%20Capital%20_1_.pdf [in English].
- Bunce, V., & Wolchik, S.** (2006). Favorable conditions and electoral revolutions. *Journal of Democracy*, 17(4), 5–18 [in English].

- Council of Europe.** (2015). *Report on Maidan investigations*. URL: <https://www.coe.int/en/web/kyiv/report-on-maidan-investigations> [in English].
- Council of the EU.** (2012, December 10). *Council conclusions on Ukraine*. 3209th Foreign Affairs Council meeting. Brussels. URL: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/134136.pdf [in English].
- EEAS.** (2014). *EU–Ukraine Association Agreement: Quick guide to the Association Agreement*. European External Action Service. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/071215_eu-ukraine_association_agreement.pdf [in English].
- European Commission.** (2012, March 30). *European Union and Ukrainian negotiators initial Association Agreement, including Deep and Comprehensive Free Trade Area*. Brussels. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/memo_12_238 [in English].
- European Commission.** (2013a, May 15). *Proposal for a Council Decision on the conclusion of the Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part*. Brussels. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52013PC0290> [in English].
- European Commission.** (2013b, May 15). *Signature of Association Agreement with the EU will depend on Ukraine's performance: Press release*. Brussels. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_13_436 [in English].
- European Parliament.** (2004, November 29). *Motion for a resolution on Ukraine (B6-0202/2004)*. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-6-2004-0202_EN.html [in English].
- European Parliament.** (2012, December 13). *European Parliament resolution of 13 December 2012 on the situation in Ukraine (2012/2889(RSP))*. Strasbourg. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2012-0507_EN.html [in English].
- European Parliament.** (2013, December 12). *European Parliament resolution on the outcome of the Vilnius Summit and the future of the Eastern Partnership, in particular as regards Ukraine (2013/2983(RSP))*. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0595_EN.html [in English].
- Gawrich, A., Melnykovska, I., & Schweickert, R.** (2009). *Neighbourhood Europeanization through ENP: The case of Ukraine*. Berlin: KFG Working Paper Series, 3, August. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/32959/1/616905394.pdf> [in English].
- Haran, O.** (2011). From Viktor to Viktor: Democracy and authoritarianism in Ukraine. *Demokratizatsiya*, 19(2), 93–110. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/19f1e556-0385-4f15-a018-0fab8c48b816/content> [in English].
- House of Lords EUC.** (2015). *The EU and Russia: Before and beyond the crisis in Ukraine*. 6th Report of session 2014–15. London: UK Parliament. URL: <https://publications.parliament.uk/pa/ld201415/ldselect/ldcom/115/11507.htm> [in English].
- IMF.** (2014, March 27). *Press Release No. 14/131: IMF announces Staff Level Agreement with Ukraine on US\$14–18 billion Stand-By Arrangement*. URL: <https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2014/pr14131.htm> [in English].
- Kobets, Ye.** (2025a). Ideological and conceptual dimensions of the Orange Revolution in Western European and American studies. *Starozhytnosti Lukomoria*, 4, 167–175. <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2025.4.380> [in Ukrainian].
- Kobets, Ye.** (2025b). The political and institutional impact of the United States on democratization processes in Ukraine in 2004–2010. *American History and Politics*, 19, 54–65. <https://doi.org/10.17721/2521-1706.2025.19.5> [in Ukrainian].
- Kobets, Ye., & Mosin, O.** (2025). Perceptions of Ukraine in the European space: From a «buffer state» and «grey zone» to a «European actor». *European Historic Studies*, 32, 20–35. <https://doi.org/10.17721/2524-048X.2025.32.2> [in Ukrainian].
- Kosc-Harmatiy, R.** (2011, July 7). *European mediators and Ukraine's Orange Revolution*. Wilson Center. URL: <https://www.wilsoncenter.org/publication/european-mediators-and-ukraines-orange-revolution> [in English].
- Kotlyar, Y., & Mosin, O.** (2024). Revolution of Dignity: Choice of the European Future. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, 7, 47–56. <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2024.07.047> [in Ukrainian].
- Kuzio, T.** (2015). *Ukraine: Democratization, corruption, and the new Russian imperialism*. Praeger [in English].
- Mosin, O.** (2025a). Concepts of Maidan and the Revolution of Dignity in foreign publications. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, 9, 38–46. <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2025.09.038> [in Ukrainian].

- Mosin, O. (2025b). International Community's Reaction to the Events of the Revolution of Dignity: Diplomatic and Institutional-Legal Dimensions. *Starozhytnosti Lukomoria*, 4(31), 176–186. <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2025.4.381> [in Ukrainian].
- NBU. (2009). *Annual report 2009*. National Bank of Ukraine. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/A_report_2009e.pdf [in English].
- Nye, J. S., Jr. (1990). Soft power. *Foreign Policy*, 80, 153–171.
- OSCE ODIHR. (2005, May 11). *Ukraine. Presidential election, 31 October, 21 November and 26 December 2004: OSCE/ODIHR Election Observation Mission final report*. Warsaw. URL: <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/5/f/14673.pdf> [in English].
- OSCE. (2014, March 21). Decision No. 1117: Deployment of an OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine. Permanent Council, 991st Plenary Meeting. *PC Journal*, 991. URL: <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/d/6/116747.pdf> [in English].
- Pashkov, V. O. (2025). Presidential elections of 2004 in Ukraine and the position of the USA. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*, 15, 47–64. <https://doi.org/10.31866/2616-745X.15.2025.334294> [in Ukrainian].
- Pavlyuk, O. (2005). OSCE diplomacy in action: Searching for a solution in Ukraine. *OSCE Magazine*, March. URL: <https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/f/6/14017.pdf> [in English].
- Petrov, R., Van der Loo, C., & Van Elsuwege, P. (2015). The EU-Ukraine association agreement: A new legal instrument of integration without membership? *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal*, 1, 1–19. <https://doi.org/10.18523/kmlpj52678.2015-1.1-19> [in English].
- Riegert, B. (2013, November 22). *Association put on ice: Russian threats block Ukraine–EU trade deal*. Deutsche Welle. URL: <https://www.dw.com/en/russian-threats-block-ukraine-eu-trade-deal/a-17244844> [in English].
- Roudet, S. (2010, August 11). *IMF Survey: IMF approves \$15.1 billion loan for Ukraine*. International Monetary Fund: European Department. URL: <https://www.imf.org/en/news/articles/2015/09/28/04/53/socar081110a> [in English].
- Schimmelfennig, F., & Sedelmeier, U. (2004). Governance by conditionality: EU rule transfer to the candidate countries of Central and Eastern Europe. *Journal of European Public Policy*, 11(4), 669–687 [in English].
- Smith, B. (2013, November 26). *Eastern Partnership summit in Vilnius: carrots v sticks*. Standard Note SNIA/6766. London: House of Commons Library. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06766/SN06766.pdf> [in English].
- Sushko, O. (2004). *The international implications of Ukraine's Orange Revolution*. PONARS Policy Memo 356. Center for Peace, Conversion and Foreign Policy of Ukraine (CPCFPU), November. URL: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/pm_0356.pdf [in English].
- Tolksdorf, D. (2014). The European Union to Ukraine's rescue. *Politique étrangère*, 3, 109–119. URL: <https://shs.cairn.info/journal-politique-etrangere-2014-3-page-109> [in English].
- Transparency International. (2004–2013). *Corruption Perceptions Index*. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi> [in English].
- Tucker, J. A., Metzger, M., Penfold-Brown, D., Bonneau, R., Jost, J., & Nagler, J. (2015, January 8). *Protest in the age of social media*. Carnegie Corporation of New York. <https://medium.com/carnegie-corporation-international-peace-and-protest-in-the-age-of-social-media-7ae9fd940b06> [in English].
- U.S. Department of State. (2004, November 24). *Transcript: Powell says U.S. cannot accept Ukraine vote result as legitimate*. Washington, D.C. URL: <https://usinfo.org/wf-archive/2004/041124/epf303.htm> [in English].
- U.S. House of Representatives. (2004, May 12). *Ukraine's future and U.S. interests (Serial No. 108–97)*. URL: https://commdocs.house.gov/committees/intlrel/hfa93661.000/hfa93661_0f.htm [in English].
- UN General Assembly. (2014, March 27). *Resolution 68/262: Territorial integrity of Ukraine*. Sixty-eighth session, Agenda item 33(b). https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/a_res_68_262.pdf [in English].
- UN. (2014, March 1). *Ukraine, in emergency meeting, calls on Security Council to stop military intervention by Russian Federation*. Security Council, 7124th Meeting (PM), SC/11302. United Nations, New York: Department of Public Information, News and Media Division. URL: <https://press.un.org/en/2014/sc11302.doc.htm> [in English].